

REDIGERAD AV ANITA SAARANEN-KAUPPINEN, KIM LINDBLAD, EEVA PEKANHEIMO & JUSSI MUITTARI

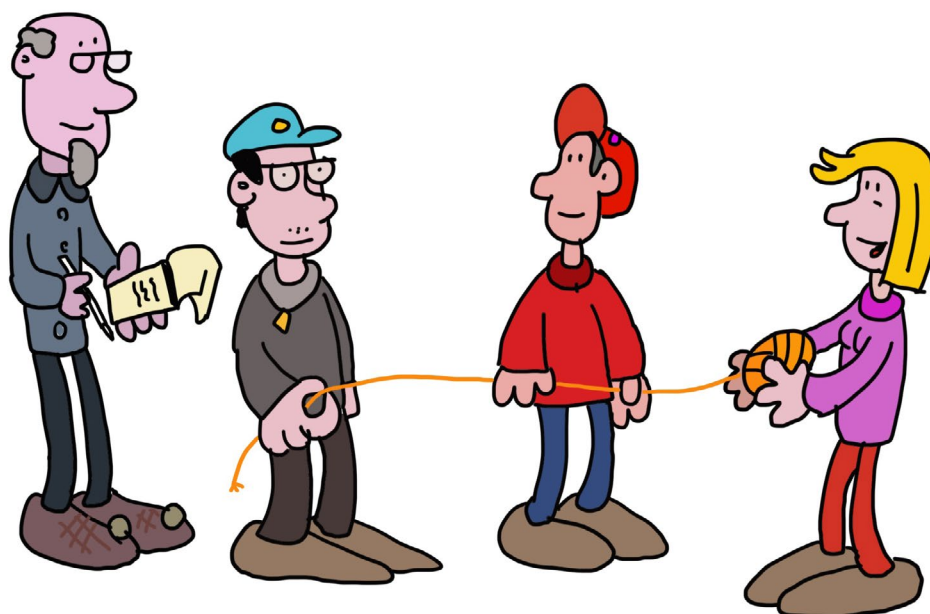
TOIMEEN!

UTBILDNINGSMATERIAL I FUNKTIONELLA UNDERVISNINGSMETODER FÖR LÄRARE

INNEHÅLL

FÖRORD	3
TOIMEEN!-UTBILDNING	4
Vad är funktionella undervisningsmetoder?.....	4
Funktionella metoder som används i undervisningen	5
Fysisk aktivitet och skoldagen	5
Användning av skolans utrymmen och närmiljön	6
Planering av en funktionell lektion	7
Främjande av en funktionell verksamhetskultur.....	8
LITTERATUR.....	9
BILAGOR	10

ToiMeen! – Utbildningsmaterial i funktionella undervisningsmetoder för lärare
Redigerad av Anita Saarinen-Kauppinen, Kim Lindblad, Eeva Pekanheimo & Jussi Muittari

ISBN 978-952-456-304-8 (nätversion)

ISSN 2343-0664 (tryckt)
ISSN 2343-0672 (nätversion)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 58.
© 2018

Bilder och visualisering: : Jarmo Röksä
Layout: Emilia Reponen

FÖRORD

Projektet ToiMeen! – funktionella metoder som hjälpmedel i ämneslärares vardag (2015–2018, finansierat av Undervisnings- och kulturministeriet, förverkligat av Humanistiska yrkeshögskolan) nådde totalt över 1 400 finsk- och svenskspråkiga grundskollärare i över 50 skolor. Under projektet ordnades utbildningar i workshopsformat under vilka det fanns möjlighet att, med hjälp av olika funktionella arbetssätt och metoder, identifiera, utbyta erfarenheter och utveckla sina kunskaper om funktionell pedagogik.

Under projektets gång konstaterades att behovet av ett lättillgängligt och konkret material som stöder planeringen av funktionella undervisnings- och inlärningsprocesser alltjämt är stort. Detta trots att det finns allt mer teoretiskt och pedagogiskt material om funktionalitet. I ToiMeen!-projektet beslöts därför att man skulle göra någonting åt saken. På basis av de ordnade utbildningarna utarbetades det komprimerade utbildningsmaterialet ToiMeen! I materialet ingår förberedande funktionella övningar och uppgifter samt praktiska redskap för tillämpningen av funktionella undervisnings- och handledningsmetoder. Utbildningsmaterialet kan användas självständigt som stöd i det egna arbetet eller gemensamt som en del av olika planerings- och utbildningsdagar och möten. Det är även möjligt att beställa utbildningar som riktar in sig på funktionella metoder från Humak.

I denna publikation anses funktionella metoder höra ihop med flera pedagogiska förhållningssätt, såsom upplevelse- och äventyrspedagogik, samt med synsätt som betonar konstruktivistisk aktivitet, självstyrt lärande, ömsesidig interaktion och delaktighet. För att främja funktionalitet är det naturligt att utnyttja olika äkta inlärningsmiljöer. Utöver klassrummen strävar man efter att aktivt utnyttja även andra miljöer både inom- och utomhus. Olika inlärningsmiljöer stöder på ett ändamålsenligt sätt fenomenbaserad och ämnesövergripande inläring.

Humanistiska yrkeshögskolans lektor Kim Lindblad har fungerat som projektchef för ToiMeen!-projektet. Under hans verksamhetsperiod har följande personer arbetat med projektet: Jussi Muittari, Eeva Pekanheimo, Hanna-Kaisa Hokkanen, Minna Hult, Sini Lahti, Maarit Honkonen-Seppälä, Henna-Riikka Markkio, Tiina Heimo, Tarja Nyman, Eeva Sinisalo-Juha och Anita Saaranen-Kauppinen. Dessutom har följande av Humaks elever deltagit i projektet: Elisa Brusila, Reetta Ervasti, Miro Cedercreutz, Tommi Koskinen, Sanna Airaksinen, Venla Mäkilähde, Veera Silmunen, Annu-Riina Leppälä, Maija Koski, Jasmin Al kurdi, Niko Juvonen, Nina-Vanessa Andreev och Henna Mäntynen.

ToiMeen!-projektet möjliggjordes med stöd av bidrag från Undervisnings- och kulturministeriet (UKM). I innehållshänseende har en styrgrupp understött projektet. I styrgruppen ingick följande personer: Kirsi Naukkarinen (Skolan i rörelse-programmet), Jouni Kallio (forskningsinstitutet LIKES), Jani Komulainen (skolan Vuokatin koulu), Johnny Kotro (skolan Kilpisen yhtenäiskoulu) och Agneta Torsell (Lagstads skola). Följande personer har ingått i styrgruppen som representanter för projektet och Humak: Kim Lindblad, Jussi Muittari och Eeva Sinisalo-Juha. ToiMeen!-projektet har förverkligats i samarbete med Skolan i rörelse-programmet.

Ett varmt tack till alla som har arbetat med projektet, till alla instanser och personer som har understött projektet samt i synnerhet till de skolor och lärare som har deltagit i projektets intervjuer och funktionella utbildningar!

Med önskan om givande funktionella stunder!

Nurmijärvi, 1 augusti 2018

Anita Saaranen-Kauppinen, Kim Lindblad, Jussi Muittari och Eeva Pekanheimo

FUNKTIONALITET OCH FYSISK AKTIVITET

Funktionalitet kan innebära såväl kognitiv, social som fysisk aktivitet. Funktionalitet aktiverar hjärnan och möjliggör användningen av olika inlärningsstilar. Med hjälp av funktionella arbetssätt kan vi främja en konstruktiv växelverkan mellan elever och lärare, öka upplevelsorna av delaktighet samt bygga en god gruppanda och gemenskapskänsla.

I detta utbildningsmaterial ligger vikten främst på funktionella arbetssätt som ökar elevernas fysiska aktivitet. Främjande av fysisk aktivitet står i centrum såväl i det nuvarande regeringsprogrammet som i den senaste läroplanen. Enligt forskningsresultat finns det ett samband mellan fysisk aktivitet och inläring, skolframgång, välbefinnande och hälsa. I undervisningsmaterialet ägnas särskild uppmärksamhet åt metoder och inlärningsmiljöer som är knutna till undervisningen. Således behandlas inte skolresor och aktiviteter före och efter skoldagen.

TOIMEEN! -UTBILDNING

JUSSI MUUTTARI, KIM LINDBLAD OCH EEVA PEKANHEIMO

I utbildningsmaterialet ingår anvisningar för en eventuell utbildare och utbildningsdeltagare. Om materialet används i utbildning som genomförs i grupp, är målet att skapa ett evenemang som uppmuntrar till aktiv växelverkan. I utbildningsmaterialet hänvisas till olika övningar som gruppen kan pröva på under utbildningen.

Anvisningarna består av sex delar som kan behandlas i föreslagen ordning. Alternativt kan ett eller flera teman plockas ut och behandlas vid överenskommen tidpunkt och inom den tid som står till förfogande. Tidsangivelserna i anvisningarna är endast riktgivande.

I anvisningarna ingår ett presentationsmaterial som finns i bilaga 1 och kan laddas ner i PowerPoint- och pdf-format på adressen <http://toimeen.humak.fi/>

TOIMEEN!-UTBILDNING:

1. Vad är funktionella undervisningsmetoder?
2. Funktionella metoder som används i undervisningen
3. Fysisk aktivitet och skoldagen
4. Användning av skolans utrymmen och närmiljön
5. Planering av en funktionell lektion
6. Främjande av en funktionell verksamhetskultur

1. Vad är funktionella undervisningsmetoder? (Dia 3)

Tid: 30–40 min.

Mål: Kartläggning av förkunskaper om och introduktion till ämnet. Vi klargör vad vi menar med funktionella metoder.

Instruktioner: Ge deltagarna i uppgift att gå ut och gå i små grupper (t.ex. runt skolan, ca 15 min.). Under promenaden ska deltagarna diskutera vad de associerar till begreppet funktionella undervisningsmetoder samt fundera över vilken betydelse metoderna har i undervisningen. Som stöd för promenaddiskussionen kan ni använda frågekort (se bilaga 2). Bestäm var och vilken tid deltagarna ska träffas för att gå igenom resultaten av promenaddiskussionen.

Genomgång av promenaddiskussion (Dia 4)

Genomförs till exempel stående i ring: Svarsturen kan ges över till följande person till exempel genom att kasta en boll till personen. Var och en fortsätter i tur och ordning på någon av följande meningar: "Med funktionella metoder avses...", "Enligt mig är funktionell undervisning..." eller "Jag tycker att funktionella metoder är användbara eftersom...".

Hur undervisar jag funktionellt? (Dia 5)

Efter introduktionen fortsätter diskussionen:

Kräver funktionell undervisning att det görs förändringar i t.ex. inlärningsmiljön?

Be deltagarna fundera på vilka funktionella metoder de själva har använt sig av.

Fortsättning på arbetet i del två (funktionella metoder som används i undervisningen).

2. Funktionella metoder som används i undervisningen (Dia 6–8)

Tid: 40–80 min (aktivitet och sammanfattning).

Mål: Identifiera de metoder som används och dela kunskanden om dem med kollegorna.

Instruktioner: Använd till exempel blädderblockspapper (lätt att arbeta med, svårt att dela ut) eller Padlet-applikationen (padlet.com; något svårare att använda, lätt att dela med deltagarna, metoderna sparas). Förbered blädderblockspappren med rubriker (en rubrik per papper) eller skriv in rubrikerna i Padlet. Rubrikerna kan till exempel vara:

- o Klassrummet
- o Övriga utrymmen
- o Skolans närmiljö
- o Ämnesövergripande undervisning
- o Andra fungerande metoder

- Dela in deltagarna i grupper med 3–5 personer.
- Om du använder papper, går grupperna runt från ett papper till nästa. Om du använder Padlet, sitter grupperna på samma ställe hela tiden och antecknar sina tankar på pekplattan. Alla grupper kan då se vad de andra har skrivit i realtid.
- Ge gruppen i uppgift att fundera på och skriva listor över funktionella metoder som de har använt eller som de skulle vilja pröva på.
- På dia 7 presenteras några funktionella metoder – du kan använda dem som exempel. Betona för deltagarna att metoderna ska vara lätta att förverkliga och även lätta att dela vidare till andra lärare.
- Reservera cirka 30 minuter för antecknandet.
- Om gruppen består av färre än åtta personer, kan ni gå igenom denna punkt genom att diskutera medan en fungerar som sekreterare.

Delning av metoder (Dia 8)

Efter att deltagarna har gjort listor över metoder är det dags att utbyta information med varandra. Metoderna som beskrivits i punktform på blädderblock eller i Padlet kanske inte alla förstår genast. Gå igenom på vilket sätt olika metoder har använts och hur de kunde tillämpas i olika undervisningsämnen och med olika teman. Välj ut de intressantaste metoderna för presentation, om listan över metoder är lång. Kom ihåg att de bästa metoderna oftast är lättast att förverkliga. Be till sist varje deltagare välja ut 1–2 metoder från listan vilka hen skulle vilja pröva under de kommande veckorna.

3. Fysisk aktivitet och skoldagen (Dia 9)

Tid: 10–20 min.

Mål: Fundera över funktionalitet ur synvinkeln fysisk aktivitet.

Instruktioner: Visa dia 9. Börja med att läsa rubrikerna och sammandragen. Diskutera därefter följande saker, påståenden och frågor:

1. En stor del av eleverna rör inte alls på sig.
2. Två femtedelar av alla elever i årskurs nio tillhör snart riskgruppen för välfärdssjukdomar.
3. En timme mera motion per skoldag – förverkligas detta i vår skola?
4. Rör vi på oss under lektionerna i vår skola?
5. Elever som rör på sig mycket har bättre betyg.
6. Är det skolans uppgift att få eleverna att röra på sig?
7. Hur påverkas inlärningsprocessen av att eleverna rör på sig under lektionerna?

4.

Användning av skolans utrymmen och närmiljön (Dia 10)

Tid: 30–40 minuter.

Mål: Ta reda på hurdana inlärningsmiljöer skolan erbjuder.

Instruktioner: Ge deltagarna 20 minuter för att gå runt i skolan inom- och/eller utomhus. Avsikten är att hitta minst ett nytt ställe som lämpar sig för funktionell undervisning och som man ännu inte själv har undervisat på. Därutöver ska alla visa ett ställe för sitt par/sin grupp där hen har använt sig av funktionell undervisning med framgång. Rundvandringen kan vid behov kombineras med toalett- eller kaffepaus. Efter rundvandringen samlas ni för en gemensam sammanfattande diskussion.

SAMARBETE MED OLIKA AKTÖRER

Olika lokala och regionala aktörer kan erbjuda mångsidiga samarbetsmöjligheter. Med hjälp av samarbete kan man få nya idéer till undervisningen och skolorna kan eventuellt hitta nya praktiska och funktionella inlärningsmiljöer.

- Hurdana samarbetsnätverk har er skola och personalen? På vilket sätt har företag, organisationer och andra kommunala aktörer utnyttjats hittills som stöd i undervisningen och inläringen?
- Vilka instansers verksamhet kunde ni bekanta er med? Vilket kunnande har dessa instanser? Hurdana utrymmen och verksamhetsmiljöer använder de?
- Vem kunde man bjuda in till skolan och till vilka ämnen och innehåll?
- På vilket sätt kunde man utveckla funktionaliteten tillsammans med företag och organisationer?

FÖRENINGAR

Det finländska föreningslivet består av en brokig skara. Samarbete med föreningar kan berika såväl undervisningens innehåll som arbetssätt. Förutom besök och temadagar är det även möjligt att genomföra långvarigare inlärningsprocesser tillsammans med föreningar. Följande exempel på föreningar är kanske redan bekanta för er och hör till era etablerade samarbetspartners?

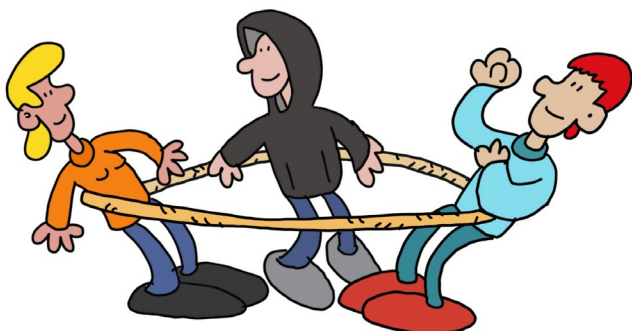
- Finlands Röda Kors (FRK) lokalavdelningar
- Lokala scoutkårer som hör till Finlands Scouter r.f.
- Föreningar inom Finlands 4H-förbund
- Marthaförbundets föreningar
- Frivilliga brandkåren (FBK)
- Lokala motions- och idrottsföreningar
- Settlementföreningar

FÖRETAG

Företag och företagare kan vara intresserade av att erbjuda sitt kunnande till skolor och möjliggöra nya inlärningsmiljöer. På vilket sätt har man samarbetat med företag och företagare hittills och hurdana nya initiativ skulle det vara möjligt att göra?

- Butiker
- Industrin
- Expertorganisationer (bokföringsbyrå, advokatbyrå m.m.)
- Tjänsteleverantörer

Besöken kan till exempel kopplas ihop med studiehandledningen genom att behandla framtida potentiella arbetsplatser. Temat kan även länkas till hur man skriver en arbetsansökan och lägger upp sitt CV för att ansöka om sommarjobb.

OFFENTLIGA SEKTORN

Myndigheterna och andra aktörer inom offentliga sektorn har expertis som redan länge har utnyttjats i undervisningen till exempel i form av studiebesök och besök. I samband med samarbetet kan man även fundera på undervisningens funktionalitet och hur olika utrymmen inom- och utomhus kan användas som inlärningsmiljöer.

- Räddningsverket
- Polisen
- Ungdomstjänster
- Kulturväsendet
- Församlingar
- Bibliotek
- Hälsovårdscentraler

5. Planering av en funktionell lektion (Dia 11)

Tid: 40–80 min.

Mål: Planering av en funktionell lektion.

Instruktioner: Som stöd för arbetet kan korten 10 fungerande metoder användas (se bilaga 3).

Dela in deltagarna i grupper med 3–4 personer. Dela gärna in lärarna så att så många undervisningsämnen som möjligt, finns representerade i varje grupp. Varje grupp får i uppgift att planera en lektion i vilken funktionella delar ska ingå. Lektionens tema, mål, innehåll, plats, utrustning, utvärdering samt eventuell integration med ett annat eller flera andra läroämnen ska skrivas ner så tydligt som möjligt i planen.

Lärare har ofta gott om idéer till funktionella lektioner som de skulle vilja förverkliga. För det mesta finns ingen tid för planering. Målet med denna uppgift är därför att ge individen eller gruppen tid att utarbeta en plan som kan förverkligas. Kom ihåg att poängtera att var och en förstår funktionalitet på lite olika sätt och att det inte finns bara ett rätt sätt. Om man till exempel lyckas få eleven att stiga upp från sin stol under lektionen, har redan en del av målet uppnåtts.

Om skolan har ett gemensamt forum eller en gemensam plattform, rekommenderas att denna används för att dela metoder och planer. I annat fall kan planen göras på valfri plattform. Viktigt är i vilket fall som helst att idén vid behov går att dela elektroniskt och att även andra förstår idén och tillvägagångssättet.

Presentation av lektionen (Dia 12)

Individerna/grupperna presenterar lektionen som de har planerat och därefter följer en gemensam diskussion:

- Kan samma metod tillämpas i andra ämnen?
- Hur kan man utveckla lektionen?
- Hur kan man utveckla utvärderingen?

6.

Främjande av en funktionell verksamhetskultur (Dia 13)

Tid: 40–80 minuter.

Mål: Utarbeta en verksamhetsplan för att främja en funktionell verksamhetskultur.

Instruktioner: Använd er av olika idégivningsmetoder i arbetet. I dessa instruktioner beskrivs två metoder: sex tänkande hattar och brainstorming. Välj själv vilket planeringsredskap ni vill använda er av.

Planerna och förslagen behöver inte vara storslagna och komplicerade. Sträva efter att hitta en plan eller ett konkret förslag som är möjligt att förverkliga i er skola. Under ToiMeen-projektets gång har flera skolor kommit fram till exempelvis följande arbetsformer:

- Man har reserverat tid för att diskutera funktionell undervisning på lärarmöten.
- Man har lagt till en plats eller sektion på ett gemensamt elektroniskt forum eller en plattform som namngetts Funktionell undervisning/Funktionella metoder/Funktionell pedagogik.
- I lärarrummet finns en whiteboardtavla på vilken man har skrivit upp goda erfarenheter av funktionella metoder.

Alternativ 1:

Sex hattar-metoden (Dia 14)

Sex tänkande hattar är en tankemetod som utvecklats av Edward de Bono och som kan användas som hjälpmedel i diskussioner. Metoden används i allmänhet i grupparbeten, men den kan även användas självständigt och tillämpas på olika sätt. Avsikten med metoden är att främja kreativt tänkande i idéfasen. Metoden hjälper oss att se på saker ur olika synvinklar med hjälp av olika roller. Det är lättare för deltagarna att uttrycka sin åsikt då de tar på sig en roll än då de är sig själva.

Rollerna, dvs. hattarna:

- Den vita hatten är neutral och objektiv. Den representerar information och fakta. Den bara konstaterar, den gör inga tolkningar.
- Den röda hatten representerar känslobaserade argument och för fram känslor och intuitioner. Den motiverar inte sin åsikt.
- Den svarta hatten söker efter risker och problem. Den är kritisk och försiktig – med motiveringar.
- Den gula hatten är optimistisk och tar fram fördelar och ser nyttan med arbetet. Den motiverar sina åsikter på ett positivt sätt.
- Den gröna hatten föreslår nya idéer, alternativ och möjligheter. Den är kreativ och kommer även med "galna idéer".
- Den blåa hatten är ordförande. Den strävar efter att uppfatta helheten och ser vilken hatt som borde få ordet.

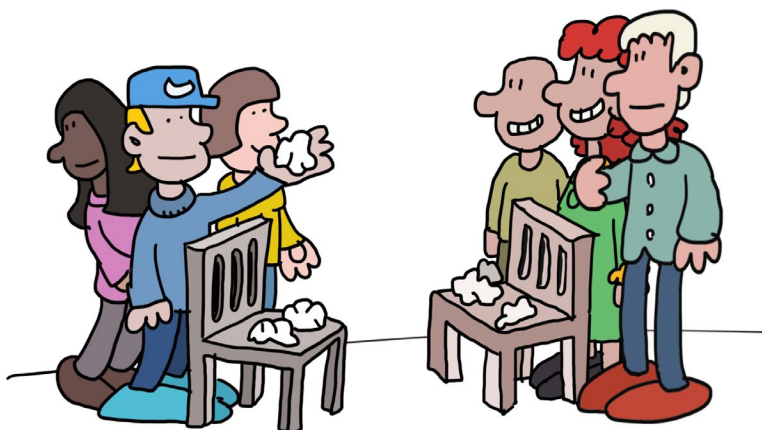
Instruktioner:

- Presentera de olika hattarna, dvs. de perspektiv de står för. Det är bra att använda sig av riktiga hattar, så att alla vet vilken färgs hatt som har ordet. Hattarna kan man göra själv.
- Ta på dig den blåa hatten och fungera som ordförande och sammanfattare.
- Diskussionsämnet, dvs. hur vi främjar en funktionell verksamhetskultur i vår skola, ska klargöras för alla deltagare. Ämnet kan även vara t.ex.
  1. mera fysisk aktivitet
  2. förbättrad hälsa och trivsel eller
  3. mera funktionell undervisning
- Placera ut de övriga fem hattarna i olika delar av rummet och lägg ett blädderblockspapper, post it-lappar och pennor bredvid varje hatt.
- Dela in deltagarna i fem grupper. Varje grupp närmar sig ämnet ur den egna hattens perspektiv, antecknar sina ståndpunkter på post it-lappar och fäster sedan lapparna på blädderblockspappret.
- Efter några minuter kan grupperna flytta över till följande hatt och komplettera den föregående gruppens tankar.
- Grupperna kan gå runt till alla fem hattar eller bara till några.
- Efter att hattarna har besökts är det dags att göra en sammanfattning. Fungera själv som sekreterare medan deltagarna berättar om de konkreta åtgärder som ni kunde vidta i er skola.
- Slutresultatet är skolans verksamhetsplan för att öka användningen av funktionella arbetsformer.
- Om gruppen är mycket stor, går det bra att t.ex. ordna två sessioner parallellt med varsin ordförande och sedan avslutningsvis jämföra gruppernas planer med varandra.

Alternativ 2: Brainstorming (Dia 15)

Instruktioner:

1. Fundera på vad ni vill uppnå genom ökad funktionalitet. Exempel på målsättningar:
  - a) Fysiskt aktivare elever.
  - b) Bättre atmosfär och en social skola med en stark gemenskapskänsla.
  - c) Mångsidigare undervisning.
  - d) Bättre inlärningsresultat med hjälp av funktionella metoder.
2. Ta reda på fakta.
3. Dra upp konturerna för de yttre ramarna.
4. Anteckna alla idéer.
5. Gallra bort dåliga idéer, välj ut idéer som går att utveckla.
6. Fortsätt förädla den bästa idén eller de bästa idéerna.
7. Välj det bästa tillvägagångssättet.

<http://toimeen.humak.fi/>

BILAGOR

Bilaga 1. ToiMeen!-utbildningens presentationsmaterial.

Bilaga 2. Frågekort till promenaddiskussion.

Bilaga 3. 10 fungerande metoder.
(Eeva Pekanheimo och Hanna-Kaisa Hokkanen)

LITTERATUR

Litteratur om funktionalitet, utomhus undervisning och fenomenbaserad inläring:

Bernerskog, A.-C. 2006. Fysisk aktivitet under hela skoldagen.

Kallin, E.-M. 2015. Surfplattan utomhus: lärande, lek och utforskande.

Kataja, J. 2011. Ryhmä liikkeelle! – toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi.

Moilanen, H. 2016. Aivot liikkeelle! – tehosta oppimista yläkoulussa ja toisella asteella.

Norrena, J. 2016. Ryhmä oppimaan! – toiminnallisia työtapoja ja tehtäväkehyksiä.

Salo, S. 2017. Peppu irti penkistä – yli 150 toiminnallista ideaa innostavaan oppimiseen.

Tampio, H. 2014. Ulos oppimaan – sata ideaa ulko-opetukseen.

Tampio, H. 2017. Ulkoloikka – hyppää ulko-opetuksen ideoiden maailmaan.

På bland annat följande hemsidor kan du hitta material om hur du kan skapa mera rörelse och funktionalitet under skoldagen:

<https://liikkuvakoulu.fi/ideat>

Programmet Skolan i rörelses hemsidor där du kan leta efter idéer för hur du kunde skapa möjlighet till mera fysisk aktivitet under skoldagen.

<http://sprintgame.fi/>

Sprint Game är ett fysiskt spel i vilket en hel grupp kan delta samtidigt.

<http://www.omavalinta.fi/wp-content/uploads/2015/11/Taskuopas.pdf>

Nuorten akatemias guide med olika metoder vilka kan utnyttjas för att öka den fysiska aktiviteten.

<http://www.smartmoves.fi/videot-taukoliikunta/>

Video-snuttar med fysiska aktiviteter vilka passar väl som korta inslag under lektionerna.

<http://www.skillilataamo.fi/>

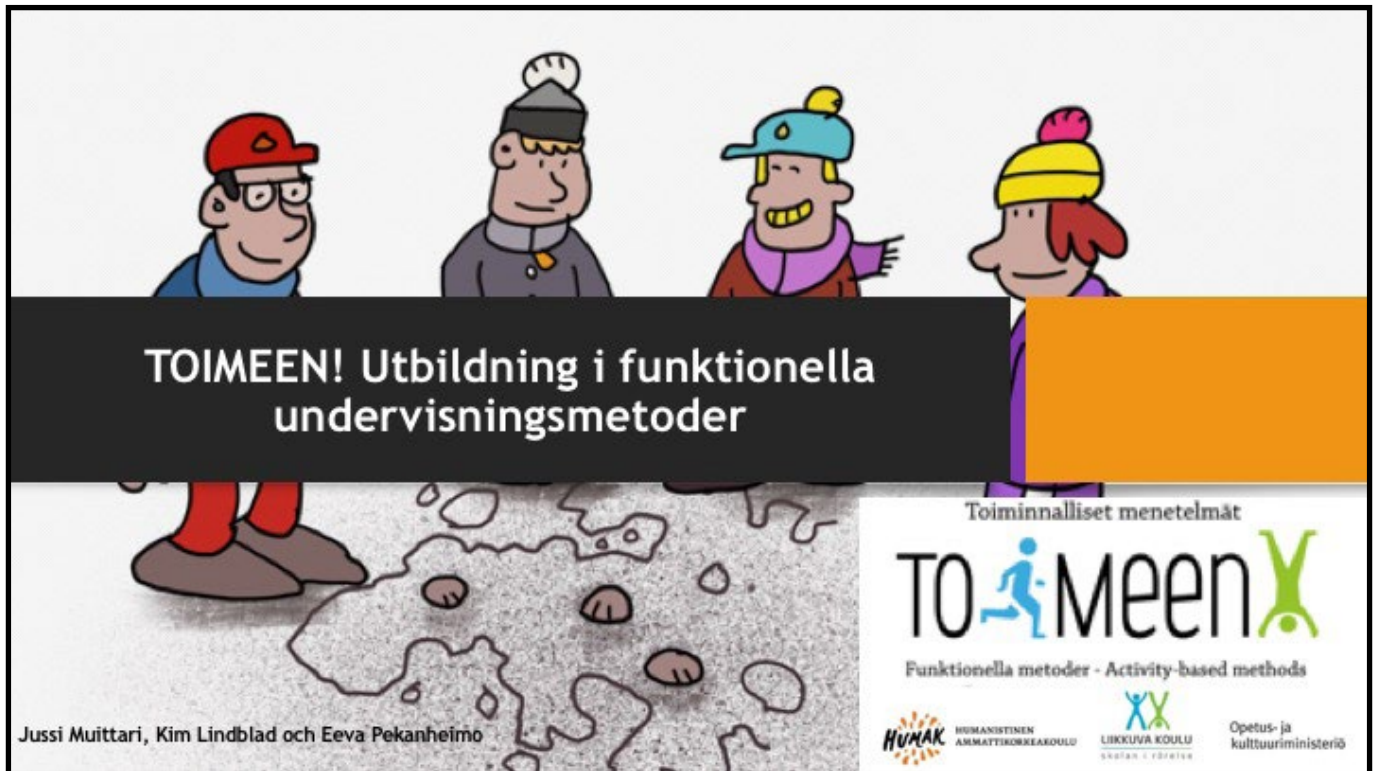
Massor av uppgiftskort vilka kan utnyttjas som pausgymnastik eller under rasterna.

<http://www.topata.fi/>

Huvudsakligen för lågstadieundervisning lämpliga video-snuttar med idéer till funktionell undervisning.

<http://www.back2nature.ca/teachers-guide-in-to-nature-english/>

På den här hemsidan kan du beställa ett gratis material gällande utomhus och funktionell undervisning.

Utbildningens innehåll och mål

Syftet med utbildningen är att

1. skapa en gemensam uppfattning om vad som avses med funktionell undervisning och varför den behövs
2. lyfta fram funktionella metoder som redan används och dela dem med kollegerna
3. främja en funktionell verksamhetskultur i den egna skolan

1. Vad är funktionella undervisningsmetoder?

Gör en promenaddiskussion i små grupper på skolans område i 15 minuter och diskutera följande frågor:

Vad tänker du på då du hör begreppet **funktionell undervisning**?

Vilken betydelse har funktionella metoder i undervisningen?

Genomgång av promenaddiskussion

FORTSÄTT MENINGEN

- Med funktionella metoder avses ...
- Enligt mig är funktionell undervisning
- Jag tycker att funktionella metoder är användbara eftersom ...

Hur undervisar jag funktionellt?

UNDERVISNINGSMETODER

- Ämnesövergripande
- Utnyttjande av fysisk aktivitet
- Byte av roller - eleverna undervisar

INLÄRNINGSMILJÖER

- Klassrum
- Skolans övriga utrymmen
- Skolans närmiljö

2. Funktionella metoder som används i undervisningen

Gör en lista över funktionella metoder under följande rubriker

- Klassrum
- Övriga utrymmen
- Skolans närmiljö
- Ämnesövergripande
- Andra fungerande metoder

Exempel på metoder

Ämnesövergripande- mätning

- Grusplan för att uppfatta ytor -> rita figurer i sanden i olika proportioner (matematik/bildkonst)
- Miniatur av skolbyggnaden i snö (matematik/bildkonst/tekniskt arbete)
- Mätning av effekt/andningen medan man går i trappor (gymnastik/fysik)

Promenadförhör

Förhör av något som har lärts ut t.ex. genom att svara på frågor som placerats ut på olika ställen i skolbyggnaden.

Led med elever

- Tidsperiod från grottman till skrivkunnighet i historia
- Magsmältningskanalens delar i biologi
- Litterära tidsepoker i modersmål

Indelning av metoderna

Berätta om en funktionell metod som du har använt

- Hur utnyttjades metoden?
- Vilka förberedelser krävdes?
- Hur kunde metoden tillämpas i andra ämnen och andra miljöer?

3. Fysisk aktivitet och skoldagen

Diskussion: hurdana tankar väcker följande rubriker och sammandrag?

Medeltalet på avgångsbetyget från grundskolan var i snitt ett halvt vitsord högre för flickor och pojkar som rört på sig mycket än för dem som rört på sig lite.

Källa: Aamulehti
Publicerad: 14.8.2017

Två nationella studier ger en dystert bild av finländska elevers fysiska funktionsförmåga. Två femtedelar av alla elever i årskurs nio tillhör snart riskgruppen för välfärdssjukdomar.

Källa: HS Erkki Kylmänen
Publicerad: 15.12.2016

Bland årskullarna som börjar i högstadiet finns en del elever som rör på sig väldigt mycket, men en stor del rör på sig så att de svettas endast under skolans obligatoriska gymnastiklektioner. Gymnastiklärare Tuuli Matinsalo ser följderna av för lite motion i sitt arbete. "Cirka hälften av alla elever i klass 8 och 9 är sådana elever som inte rör på sig nästan alls utöver skolans gymnastiklektioner. Det syns direkt då eleven rör sig."

Källa: Pirkka-tidningen, Ani Kellomäki
Publicerad: 10.7.2017

En timme mera motion under skoldagen? Rektorer berättar: Så här enkelt är det! Varför måste man sitta på lektionen?

I Hyllykallio-skola i Seinäjoki ordnas pausgymnastik under lektionerna. "Få saker under lektionen kräver att man måste sitta", säger skolans rektor Irene Turenius.

Arbetsron förbättras, om det ingår åtminstone lite fysiska aktiviteter i lektionen. "Inte klarar vi vuxna heller av att sitta blickstilla och tysta i 45 minuter."

Källa: SEURA, Johanna Jantunen
Publicerad: 1.6.2015

4. Användning av skolans utrymmen och närmiljön

Gå runt i små grupper och bekanta er med er skolbyggnad och/eller dess närmiljö och leta reda på nya undervisningsställen!

- Utnyttjas alla skolans utrymmen för undervisning?
- Leta reda på ett ställe där du aldrig har undervisat
- Visa en plats för ditt par där du har undervisat med framgång

5. Planering av en funktionell lektion

Planera en lektion som innehåller funktionella delar.

- ÄMNE
- MÅL OCH INNEHÅLL
- PLATS
- UTRUSTNING
- UTVÄRDERING
- EVENTUELLT ÄMNESÖVERGRIPANDE

Presentation av lektionen

Presentera lektionen som ni har planerat för de andra

- Kan samma metod tillämpas på andra ämnen?
- Hur kan man utveckla lektionen?
- Hur kan man utveckla utvärderingen?

6. Främjande av en funktionell verksamhetskultur

Gör upp en plan för er skola för främjandet av en fysiskt aktiv verksamhetskultur

Resultat:
En konkret plan över tillvägagångssätt som ger skoldagen mer fysisk aktivitet

Alternativ 1: Sex hattar

SEX HATTAR-metoden

- Varje hatt ser på ämnet ur olika perspektiv
- Den blåa hatten är ordförande
- Kom ihåg ämnet: främjandet av en funktionell verksamhetskultur i vår skola

VIT: Lägg fram fakta. Konstatera - tolka inte.

RÖD: Känslor, intuition, aningar

SVART: Kritisera, ifrågasätt, sök efter svagheter

GUL: Var optimist. Sök möjligheter och lösningar. Se framåt!

GRÖN: Kom med idéer! Var kreativ och kom med "galna idéer"! Fundera på hur saker och ting kunde göras ännu bättre! Kom på alternativa sätt!

BLÅ: För ordet, styr tänkandet, håll styr på hattarna, kontrollera diskussionen. Observera och anteckna alla tankar och synvinklar. Sammanfatta.

Alternativ 2: Brainstorming

Brainstorming-metoden

- Vad vill vi uppnå?
- Ta reda på fakta om ämnet
- Lägg upp ramarna
- Idéfasen: gruppen presenterar sina idéer fritt, en av medlemmarna i gruppen fungerar som sekreterare och antecknar allt som sägs
- Gallring av idéer: sekreteraren presenterar idéerna för gruppen, gruppen jämför och granskar idéerna kritiskt, idéer som inte passar in i sammanhanget förkastas
- Lämpliga idéer förädlas, kombineras eller bearbetas till nya idéer
- Den avgörande fasen: det bästa förslaget väljs ut

Hur går vi till väga för att förverkliga planen?

Toiminnalliset menetelmät

TO MEEN

Funktionella metoder - Activity-based methods

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Undervisnings- och
kulturministeriet

BILAGA 2. FRÅGEKORT TILL PROMENADDISKUSSION.

Vad tänker du på då du
hör begreppet
funktionell
undervisning?

Vilken betydelse
har funktionella
metoder i
undervisningen?

Vad tänker du på då du
hör begreppet
funktionell
undervisning?

Vilken betydelse
har funktionella
metoder i
undervisningen?

Vad tänker du på då du
hör begreppet
funktionell
undervisning?

Vilken betydelse
har funktionella
metoder i
undervisningen?

Vad tänker du på då du
hör begreppet
funktionell
undervisning?

Vilken betydelse
har funktionella
metoder i
undervisningen?

Vad tänker du på då du
hör begreppet
funktionell
undervisning?

Vilken betydelse
har funktionella
metoder i
undervisningen?

BILAGA 3. 10 FUNGERANDE METODER.

(EEVA PEKANHEIMO OCH HANNA-KAISA HOKKANEN)

ToiMeen! Funktionella metoder som hjälper i ämneslärares vardag
10 fungerande metoder
Metod 1

TIDSAXLAR OCH LED

Tillämpning: Uppfatta och gestalta längden på tidsperioder, händelseförlopp eller kroppars avstånd till varandra, beskrivning av processer

Utrustning: -

Visualisering: Jarmo Röksä

Genomförande: Eleverna bildar ett led med hjälp av angivna kriterier. Ledet kan representera en tidsperiod. Eleverna kan ges namn t.ex. efter Finlands presidenter (historia), författare eller tidsperioder (modersmål), händelser i den bibliska historien (religion), matsmältningskanalens delar (biologi), planeter i vårt solsystem (fysik), färger i ett spektrum (bildkonst, fysik). Genom att diskutera med varandra ska eleverna ställa sig på led i rätt ordningsföljd. Det är även möjligt att ta med avstånd i uppgiften för att till exempel åskådliggöra Urho Kekkonens långa tid vid makten eller planeternas avstånd till varandra.

ToiMeen! Funktionella metoder som hjälp i ämneslärares vardag
10 fungerande metoder
Metod 2

PARDISKUSSIONER MED HJÄLP AV ÄMNEKORT

Tillämpning: Diskussioner i par eller i små grupper, problemlösning, bilda sig en uppfattning om något

Utrustning: Ämnes-/fråge-/uppgiftskort som gjorts av läraren

Visualisering: Jarmo Röksä

Genomförande: Skriv diskussionsämnen eller frågor som du vill att eleverna ska diskutera med varandra på kort av kartong eller lappar av papper. Ämnena och frågorna kan antingen leda in på ett ämne eller repetera ett ämne, beroende på situationen. Det kan även finnas små problem eller uppgifter på korten som eleverna ska lösa tillsammans. Det är bra att ha lika många kort som det finns elever.

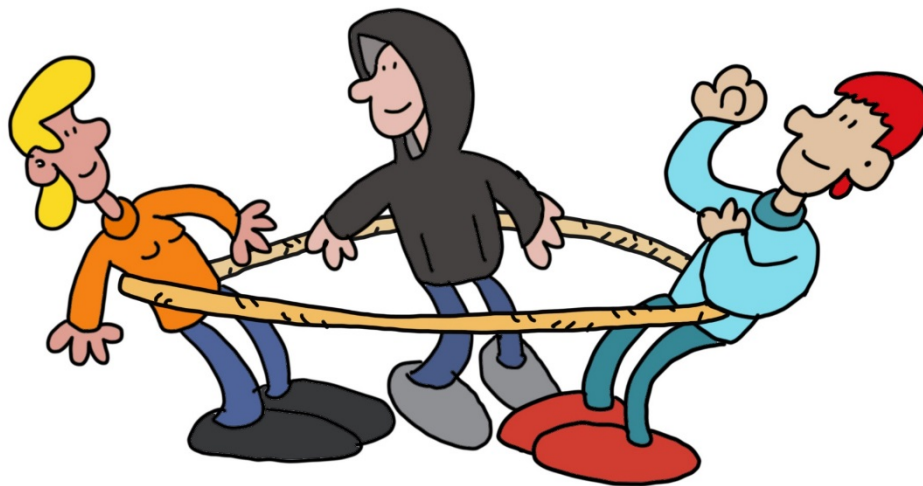
Sprid ut korten i undervisningslokalen med ämnessidan nedåt. Eleverna får vandra runt fritt i klassrummet och stanna när de hör en ljudsignal. Den klasskamrat som råkar stå närmast blir elevens par. Paret vänder tillsammans på ämneskortet och diskuterar ämnet som står på kortet. Läraren går runt bland eleverna, ställer ledande frågor och uppmuntrar till diskussion. När sorlet av röster blir lugnare, ger läraren en ny ljudsignal och eleverna börjar röra på sig igen. Efter följande ljudsignal stannar eleverna igen, tar sig ett nytt par och väljer ett kort tillsammans som är nytt för båda.

ToiMeen! Funktionella metoder som hjälp i ämneslärares vardag
10 fungerande metoder
Metod 3

REP

Tillämpning: Med hjälp av repet skapar du enkelt en kort introduktion eller en stunds fysisk aktivitet och interaktion till olika ämnen (geometri, imperativformer, prepositioner, samhällsliga fenomen m.m.)

Utrustning: Ett rep som är flera meter långt

Visualisering: Jarmo Röksä

Genomförande A: Knyt ihop ändarna på repet. Eleverna ställer sig i en ring innanför repet och lyfter repet till midjehöjd. Alla lutar sig mot repet. Så här kan du t.ex. åskådliggöra friktion. Inom matematiken kan man mäta ytan som en elev står på och ytan på ovan nämnda cirkel. Därefter kan man förkorta det omgivande repet, så att en del av eleverna måste ställa sig utanför ringen och fundera på hur cirkelns yta påverkas av att ringen förminskas/förstoras.

Genomförande B: Inom språkundervisningen kan repet till exempel användas till att öva imperativformer och prepositioner: Två elever håller i repändarna, resten ger i tur och ordning uppmaningar, t.ex. jump over the rope, go behind the rope osv.

Genomförande C: I religions-/samhällslära-/historiaundervisningen kan man t.ex. i samband med introduktionen till ett ämne ordna en dragkamp katoliker mot protestanter, högern mot vänstern m.m. och fundera på följderna av vinst och förlust i samhället.

ToiMeen! Funktionella metoder som hjälp i ämneslärares vardag
10 fungerande metoder
Metod 4

KARTA

Tillämpning: Gestaltning av olika saker inom olika ämnen med hjälp av en karta
Utrustning: Maskeringstejp (ej nödvändig)

Visualisering: Jarmo Röksä

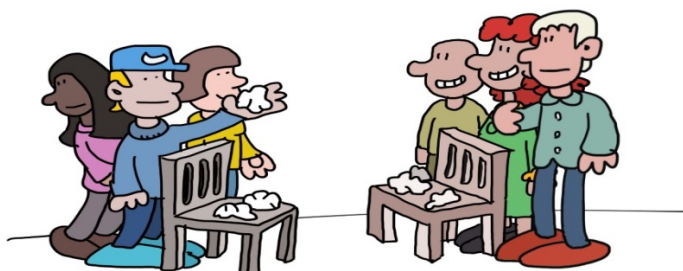
Genomförande: Eleverna bildar t.ex. en karta över Europa genom att en elev eller ett elevpar är ett visst land i Europa. Läraren kan placera ut gränsmärken för området för att visa olika väderstreck och/eller märka ut var Finland ligger och själv ställa sig exempelvis i Tyskland. Utomhus kan kartan ritas på marken, inomhus kan länderna och ländernas namn märkas ut på golvet t.ex. med maskeringstejp. Be eleverna placera sig så att så många länder i Europa som möjligt finns representerade. Med hjälp av kartan och elevernas/lärares rörelser kan man t.ex. belysa flyttningsrörelser, placeringen av olika trossamfund, floder, bergskedjor, städer och historiska händelser.

ToiMeen! Funktionella metoder som hjälp i ämneslärares vardag
10 fungerande metoder
Metod 5

KAMPSPELET

Tillämpning: Beskrivning av rörelserelaterade fenomen (flyttningsrörelser, virus, kemiska reaktioner, djurbestånd, lånord m.m.)

Utrustning: Papperstussar eller liknande

Visualisering: Jarmo Röksä

Genomförande: I kampspelet ska deltagarna försöka hämta så många papperstussar som möjligt till sitt bo eller alternativt bli av med dem. Papperstussarna kan symbolisera olika saker. De kan t.ex. användas till att beskriva världens sinande vattenreserver och människornas flyttningsrörelser efter dem. Alternativt kan de användas till att beskriva något vi vill bli av med såsom sjukdomar och spridningen av dessa bland människor.

Eleverna delas in i grupper om 3-5 personer. Varje elev får en papperstuss och varje grupp får en stol/rockring/tidning e.dyl. som bo. Utomhus kan bona ritas upp på marken. Stolarna placeras i en stor ring med stolssitsen mot mitten. Varje grupp samlas kring sin stol och lägger papperstussarna på stolen. Efter att läraren har gett lov, ska var och en gå och hämta papperstussar från de andra bona till sitt bo, men endast en papperstuss åt gången. Fysisk kontakt med andra spelare är inte tillåten och man får inte försvara sitt bo. Efter 30 sekunder är första omgången slut. Spelet upprepas tre gånger. Man fortsätter alltid från den situation som föregående omgång slutade med. Efter den sista omgången ges deltagarna möjlighet att byta grupp och spelet spelas ytterligare en sista omgång. Därefter diskuterar man varför man ville byta grupp/inte ville byta.

Papperstussarna kan även vara i olika färger och t.ex. symbolisera mat/dryck/trygghet (biologi) eller språkblandning (lånord i olika språk) osv.

ToiMeen! Funktionella metoder som hjälp i ämneslärarens vardag
10 fungerande metoder
Metod 6

IDÉPROMENAD

Tillämpning: Kreativ idékläckning, problemlösning, repetition av inlärd kunskaper och färdigheter

Metoden är lämplig att använda individuellt, parvis, i små grupper eller med hela klassen. Olika uppgiftskort eller bilder kan användas som stöd under promenaden. Idépromenaden ska helst göras utanför klassrummet, gärna utomhus.

Utrustning: -

Visualisering: Jarmo Röksä

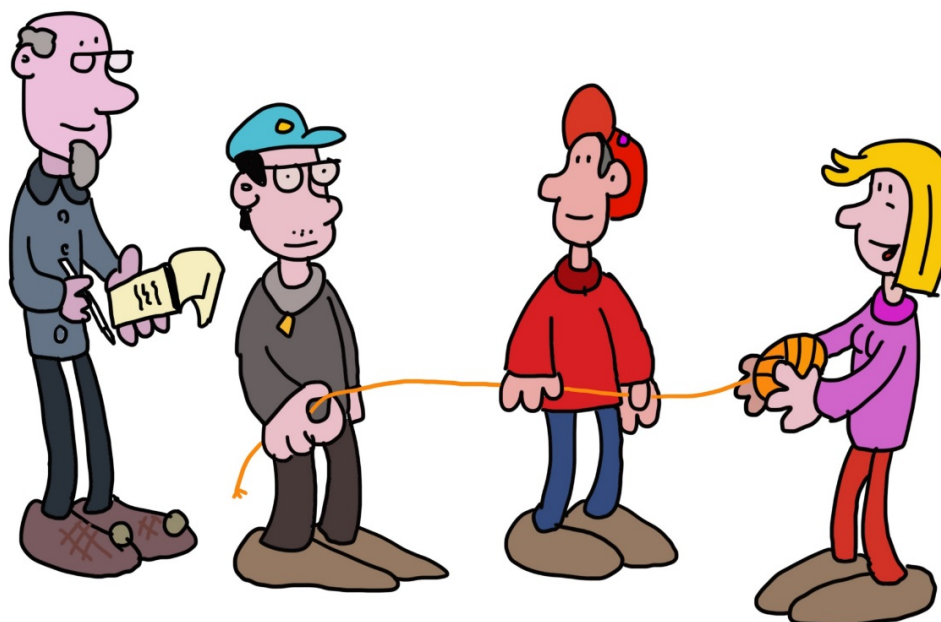
Genomförande: Eleverna får ett ämne/tema som de ska bearbeta och brainstorma kring eller ett problem som de ska hitta så många lösningar till som möjligt. Ämnet kan t.ex. vara hur principerna för hållbar utveckling kan tillämpas i skolans vardag. Eleverna ger sig ut på en promenad inom ett överenskommet, avgränsat område (skolgården, skolans korridorer m.m.) och funderar över frågan antingen parvis eller i små grupper. Läraren går runt bland eleverna, ställer ledande frågor och uppmuntrar till diskussion. Eleverna har en halv timme (eller annan överenskommen tid) på sig att utföra uppgiften, varefter alla ska återvända till startpunkten. Varje grupp väljer en sekreterare som antecknar alla tankar och idéer som uppstår under promenadens gång. Anteckningarna görs antingen på papper eller på pekplatta. Tillbaka vid startpunkten presenteras alla idéer antingen muntligt eller skriftligt, t.ex. på en virtuell vägg (Padlet eller motsvarande).

ToiMeen! Funktionella metoder som hjälp i ämneslärares vardag
10 fungerande metoder
Metod 7

GARNNYSTAN

Tillämpning: Repetition och förhör av inlärd kunskap och färdigheter
I metoden kombineras visuellt, auditivt och kinestetiskt lärande.

Utrustning: Garnnystan (1 st./15 elever)

Visualisering: Jarmo Röksä

Genomförande: Eleverna ställer sig i ring eller i ringar (max. 15 elever/ring). Varje ring får ett garnnystan. En elev börjar genom att kasta garnnystanet till en annan elev samtidigt som hen håller i ändan av garnet. Efter att ha kastat nystanet ställer eleven en fråga till eleven som fick nystanet och denna elev svarar på frågan. Om eleven inte kan svara på frågan, kan hen be om hjälp av de andra i ringen. Efter att ha svarat håller eleven i garntråden och kastar nystanet till en tredje elev och ställer en fråga till hen. Garnnystanet går på detta sätt runt till alla elever. Till sist är nystanet tillbaka hos den elev som började varvet och eleven svarar på den fråga hen får. Härefter kastar eleven nystanet tillbaka till den elev som hen fick nystanet av och ställer en fråga till hen. Garntråden rullas nu hela tiden ihop till ett nystan igen. På detta sätt tar sig nystanet slutligen tillbaka till eleven som började varvet och som avslutningsvis svarar på den fråga som hen får.

ToiMeen! Funktionella metoder som hjälp i ämneslärares vardag
10 fungerande metoder
Metod 8

TA EN ROLL

Tillämpning: Diskussion av olika synvinklar, problemlösning, utvecklingsarbete, brainstorming, åsiktsdiskussioner

Utrustning: Kartong i olika färger, pennor/tuschpennor eller olika huvudbonader

Visualisering: Jarmo Röksä

Genomförande: Lektionens tema behandlas med hjälp av olika roller. Ta en roll-metoden kan även användas som diskussionsövning. Deltagarna står eller sitter då i ring och behandlar olika ämnen eller framlagda problem via sin roll (jämför med Edward de Bonos Sex tänkande hattar-metod). För många elever kan det kännas lättare att delta genom att spela en roll än genom att vara sig själva. Med en roll kan man även ta upp känsliga frågor eller perspektiv som man inte annars skulle ta upp. Det kan vara bra att påminna deltagarna om att perspektiven som lyfts fram är rollpersonernas synsätt och inte nödvändigtvis elevens personliga syn på saken.

Eleverna pysslar olika slags hattar och huvudbonader av kartong och varje elev tilldelas genom lottdragning en roll/rollfigur vilken skrivs på hatten så att alla kan se. Rollerna kan namnges enligt ämnet som behandlas (t.ex. olika yrkesbeteckningar eller historiska personer), karaktärsdrag eller sinnesstämning (t.ex. glad, ledsen). Dagens teman behandlas genom att rollerna spelas dramatiskt. Varje elev lever sig in i sin roll och behandlar frågan ur rollens perspektiv.

ToiMeen! Funktionella metoder som hjälp i ämneslärares vardag
10 fungerande metoder
Metod 9

MEMORY

Tillämpning: Inläring av begrepp och definitioner, inläring av ordpar (t.ex. i främmande språk), inläring av symboler och deras betydelser

Utrustning: Tomma kort, pennor/tuschpennor (eller datorer)

Visualisering: Jarmo Röksä

Genomförande: Det traditionella minnesspelet memory används i anpassad form i undervisningen. I stället för att göra ett eget memoryspel kan samma idé övas på dator, telefon eller pekplatta via applikationen Quizlet (<https://quizlet.com/>).

Eleverna delas in i grupper (max. 5 elever/grupp). Tomma kort delas ut till eleverna på vilka de får skriva ett ord på varje kort (t.ex. ord på ett främmande språk om ett givet tema, fysiktermer m.m.) och ordets definition eller översättning på ett annat kort. Härefter vänds korten upp och ned, så att orden finns på den ena sidan av bordet och ordens definitioner på den andra sidan. Nu kan eleverna spela memory och försöka hitta rätt definition till alla ord. Grupperna kan även spela med varandras kort.

ToiMeen! Funktionella metoder som hjälp i ämneslärares vardag
10 fungerande metoder
Metod 10

FUNKTIONELL FOTOGRAFERING

Tillämpning: Behandling av lektionens teman med fotografier. Fotografierna kan även skrivas ut och ordnas till en utställning i klassen eller sättas upp på väggarna i skolans korridorer. Funktionell fotografering fungerar bra på lektioner under vilka emotionella saker behandlas (funktionalitetens fysiska och sociala sida) i stället för saker som inlärs konkret (t.ex. hälsokunskap).

Utrustning: Pekplattor/mobiltelefoner/kameror

Genomförande: Eleverna går runt i skolan inom- och utomhus i en halv timme i grupper om 3-4 personer. Varje grupp har med sig en pekplatta, en kamera eller en smarttelefon med kamera. Eleverna fotograferar saker med anknytning till temat för dagens lektion (geometriska figurer, ytor, byggnadsmaterial, växter, hållbar utveckling osv.). Läraren går runt bland eleverna, ställer ledande frågor och uppmuntrar. Efter en halv timme samlas alla i klassen och de tagna fotografierna samlas t.ex. på en Padlet-vägg (padlet.com) eller någonstans på skolans gemensamma webbplats eller intra. Fotografierna behandlas antingen i små grupper eller i hela klassen tillsammans under ledning av läraren. Läraren kan ställa frågor i stil med: På vilket sätt hör den här bilden ihop med temat/vad ser ni på den här bilden? Finns det någonting speciellt att upptäcka på bilden? Varför valde gruppen som tagit bilden just den här bilden?

